

Acta Medicinae et Sociologica (2025)
Vol. 16. No. 41. (122-152)

doi:

<https://doi.org/10.19055/ams.2025.12/31/6>

UNIVERSITY OF
DEBRECEN
FACULTY OF
HEALTH SCIENCES
NYÍREGYHÁZA

Szakmai tanárképzés a Debreceni Egyetemen: egy kutatás tapasztalatai – A szakválasztás háttere, okok, indítékok és outputok

R. Fedor Anita¹, Fónai Mihály², Fábíán Gergely³, Láncki Viktória⁴, Nagyné Kondor Rita⁵

¹egyetemi tanár, általános és tudományos dékánhelyettes, intézetigazgató, DEBRECENI EGYETEM, Szociális és Társadalomtudományi Intézet, 4400 Nyíregyháza, Sóstói út 2-4., [ORCID: 0000-0002-7837-7006](https://orcid.org/0000-0002-7837-7006)

²nyugalmozott egyetemi tanár, DE Humán Tudományok Doktori Iskola emeritus törzstag, 4032 Debrecen, Egyetem tér 1., [ORCID ID: 0000-0003-1896-9883](https://orcid.org/0000-0003-1896-9883)

³tanszékvezető, habilitált főiskolai tanár, Debreceni Egyetem Egészségtudományi Kar, Szociális és Társadalomtudományi Intézet, Társadalomtudományi és Szociális Munka Tanszék. 4400 Nyíregyháza, Sóstói u. 2-4., [ORCID: 0000-0003-1184-3057](https://orcid.org/0000-0003-1184-3057)

⁴egyetemi oktató, Munkahely: oktató, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem, 90202 Beregszász, Kossuth tér 6. Kárpátalja, Ukrajna, [Orcid ID: 0000-0003-3278-9176](https://orcid.org/0000-0003-3278-9176)

⁵egyetemi docens, Műszaki Alaptárgyi Tanszék, Műszaki Kar, Debreceni Egyetem, 4028 Debrecen, Ótemető utca 2-4. [ORCID ID: 0000-0003-2462-9164](https://orcid.org/0000-0003-2462-9164)

INFO

R. Fedor Anita
fedor.anita@etk.unideb.hu

Keywords

vocational teacher education, socio-demographic background, career choice motivations, job satisfaction

ABSTRACT

Abstract

In our study, we examine the characteristics of professional teacher training programs at the University of Debrecen, the career motivations, training experiences, and future plans of graduates and current students, with the aim of better understanding the motivations for participating in professional teacher training, the experiences of participants, and their attitudes toward a career in professional teaching. We used an online questionnaire for data collection, which was based on a measurement tool from previous research by Barbara Máté Szabó and Edina Márkus. We modified a few points in the basic questionnaire and also included the FIT-Choice scale to measure career choice motives. The vast majority of respondents obtained their degree(s) at the University of Debrecen.

According to our results, respondents chose their career path based on internal motivation, interest in the profession, and commitment, rather than external pressure or as a last resort. Our results partially confirm previous analyses conducted on Hungarian samples, namely that intrinsic motivations are decisive in choosing a teaching career.

Kulcsszavak

szakmai tanárképzés,
társadalmi-demográfiai
háttér,
pályaválasztási
motivációk,
a munkával való
elégedettség

Absztrakt

Tanulmányunkban a Debreceni Egyetemen folyó szakmai tanárképzések jellemzőit, a végzett és a jelenlegi hallgatók pályaválasztási motivációit, képzési tapasztalatait és jövőbeli terveit vizsgáljuk, azzal a céllal, hogy jobban megértsük a szakmai tanárképzésben való részvétel motivációit, a résztvevők tapasztalatait és a szakmai tanári pályához kapcsolódó attitűdjeit. Az adatfelvételhez on-line kérdőívet használtunk, melynek forrása Máté Szabó Barbara és Márkus Edina korábbi kutatásához kapcsolódó mérőeszköz volt, ezt az alapkérdőívet néhány pontján módosítottuk, továbbá beemeltük a FIT-Choice skálát is, a pályaválasztási motívumok méréséhez. A válaszadók döntő többsége a Debreceni Egyetemen szerezte a diplomáját (diplomáit). Eredményeink szerint a válaszadók belső indíttatásból, a szakma iránti érdeklődésből, elkötelezettségéből és nem külső nyomásra vagy utolsó lehetőségként választották a pályát. Eredményeink részben megerősítik a korábbi magyar mintákon végzett elemzéseket, a tanári pálya választásánál az intrinzik motivációk a meghatározóak.

Béérkezett: 2025.12.01.

Bírálat: 2025.12.15.

Elfogadva: 2025.12.23.

Bevezetés

A pedagógusképzés a hazai felsőoktatás egyik kiemelt stratégiai jelentőségű területe, amely alapvetően meghatározza a közoktatás, a szakképzés és ezzel egyidejűleg a társadalom jövőjét. A tanárképzésben részt vevő hallgatók nem csupán egy szakma, egy szép és nehéz hivatás elsajátítói, hanem a jövő generációk nevelésének, tudásának és értékrendjének aktorai is. A pedagógusok kulcsszerepet töltenek be abban, hogy a tudásalapú társadalom megerősödjön, a gazdaság igényeihez igazodó, ugyanakkor emberközpontú oktatási gyakorlatok valósuljanak meg. A tanárképzés tehát nem pusztán egy oktatási alrendszer, hanem a nemzeti humán erőforrás-fejlesztés stratégiai eszköze is.

Napjainkban Magyarországon a pedagóguspálya a munkaerőpiacon egyértelműen hiányszakmaként azonosítható. A demográfiai tendenciák, az elöregedő pedagógustársadalom, valamint a pálya társadalmi presztízsének és vonzerejének korábbi csökkenése komplex és tartós kihívásokat eredményezett

az oktatási rendszer egészében. E problémák kezelése érdekében az oktatáspolitikai, a felsőoktatási intézmények és a szakmai szervezetek összehangolt erőfeszítéseket tettek a pedagógusképzés megújítása irányába. Ennek következtében az elmúlt években jelentős strukturális és tartalmi változások mentek végbe a pedagógusképzés rendszerében, amelyek célja többek között a tanári pálya társadalmi elismertségének növelése, a fiatal generációk számára való vonzóbbá tétele, valamint a pályaelhagyás arányának mérséklése volt.

A szakmai tanárképzés különleges helyet foglal el a pedagógusképzés struktúrájában, melynek egyszerre kell megfelelnie a szakképzési rendszer gyorsan változó gazdasági és technológiai igényeinek, valamint a pedagógusi hivatás alapvető értékeinek. E kettősség – a szakmai kompetenciák és a pedagógiai elhivatottság egysége – adja meg a képzés sajátos karakterét és kihívásait (Bacsa-Bán és Cserné Aderman 2025; Vásárhelyi 2025).

Sikeres akkreditációt követően 2016-ban az országban elsőként a Debreceni Egyetemen indult el az egészségügyi szakmai tanárszak. Ezt követően, ennek mintájára 2019 őszén valósult meg további három szakmai tanárszak indítása: az agrármérnök-tanáré, a közgazdász-tanáré és a mérnök-tanáré. A 2022-es időszak újabb meghatározó év volt, hiszen a munkaerőpiaci kihívásokra reflektálva hosszas előkészítő munkánk eredményeként - szintén elsőként az országban - kezdeményeztük a szociális ismeretek tanára szak létesítését és indítását, melyet a Magyar Akkreditációs Bizottság támogatott. Képzéseink az indítások óta sikeresen működnek.

Tanulmányunkban a Debreceni Egyetemen folyó szakmai tanárképzések jellemzőit, a végzett és a jelenlegi hallgatóknak pályaválasztási motivációit, képzési tapasztalatait és jövőbeli terveit vizsgáljuk, azzal a céllal, hogy jobban megértsük a szakmai tanárképzésben való részvétel motivációit, a résztvevők tapasztalatait és a szakmai tanári pályához kapcsolódó attitűdjeit.

A szakmai tanárképzés szakirodalmi háttere

A negyedik ipari forradalmat a mesterséges intelligencia terjedése, az új technológiák széles skálája jellemzi. E forradalom számos tekintetben különbözik a korábbi ipari forradalmaktól, jelentősebb azoknál és a következményei is mélyebbek, továbbá érint minden tudományágat, gazdaságot és iparágat, illetve hatással van a civil társadalomra és az egyénekre is (Schwab 2016). A gyors technológiai fejlődésre, a munkaerőpiaci és

demográfiai változásokra reagálva, illetve a bővülő szolgáltatási szektor igényeit figyelembe véve az európai szakképzés programjaiban és képesítéseiben változatosabbá vált, ezen túlmenően e változás a szakképzéshez kapcsolódó felsőoktatásra is hatott (Cedefop 2020).

A magyar szakképzés hatékony működésének alappillére a szakmai pedagógus, a gyakorlati képzésben közreműködő szakember (Benedek 2006). A szakképzés célja, hogy az adott szakterület alapvető készségeinek, ismereteinek elsajátítása, valamint a kreatív és a kritikára nyitott személyiségjegyek kialakítása a diákok számára elérhetővé váljon, illetve olyan diákokat képezzen, akik alkalmazkodni tudnak a változásokhoz, az innovációhoz (Aksoy 2018; Pfeiffer 2015).

A szakmai tanárképzés kettősségét, sajátos jellegét az adja, hogy a tanári képzés és a szakmai képzés párhuzamosan folyik, ugyanis a szakképzettség a szakmai és a pedagógiai ismereteket egyaránt igényli (Vásárhelyi 2022), az egyetemekre ezáltal kettős feladat hárul, hiszen egyszerre szükséges a magas szintű szakmai ismeret és a korszerű pedagógiai kompetenciák biztosítása a képzés hallgatói számára (Bacsa-Bán 2021). A képzés során a hallgatónak lehetősége van a folyamatos önértékelésre, tevékenységének céltudatos tervezésére, illetve gyengébben fejlett kompetenciái fejlesztésére.

A szakmai tanárképzésből kerülnek ki a szakképzés tanárai, ezért kulcsfontosságú, hogy a szakmai tanárképzés hallgatói egyetemi éveik során olyan oktatásban részesüljenek részt, melynek elvégzése után a szaktudás mellett olyan hasznos kompetenciákat, képességeket tudjanak fejleszteni, amellyel a majdani tanulók a folyton változó munka világában eligazodnak, ezen túlmenően reagálni képesek a váratlan helyzetekre is (Nagyné Kondor 2023). Hiszen a szakképzés eredményessége főként attól függ, hogy az oktatók rendelkeznek-e naprakész szakmai tudással és korszerű pedagógiai kompetenciákkal egyszerre (Rádli 2011).

A gyors technikai fejlődés, és a munkaerőpiaci elvárások egyre több alkalmazható képességet és soft skillt követelnek meg a leendő munkavállalóktól, a szakképző iskolákkal és azok leendő tanáraival szemben is új elvárásokat támaszt (Nagyné Kondor 2024; Vásárhelyi 2025; Tóth 2025). A technológiai és technikai változások, a negyedik ipari forradalom és a mesterséges intelligencia korában az egyetemeknek szükséges a szakmai tanárképzés hallgatói számára is a naprakész gyakorlati tudás biztosítása, ezért felértékelődik a vállalatok és egyetemek együttműködésének a jelentősége (Nagyné Kondor 2024). Vásárhelyi (2025) felhívja a figyelmet, hogy e

változások elengedhetlenné teszik a szakképzés és a szakmai tanárképzés megújítását, a hallgatók aktivitásának növelésével, illetve a képzés még inkább gyakorlatiassá tételével, továbbá az egyetemi oktatók korszerű ismereteinek, módszertani és digitális kultúrájának naprakész fejlesztésével (ehhez ebben a lapszámban: Kanczné 2025). Az oktatói utánpótlás biztosítása, a szakmai tanárok és a szakoktatók megtartása, valamint motiválása, a szakmai tanári és a szakoktatói pálya vonzerejének növelése érdekében a szakmai fejlődési lehetőségek bővítése szükséges, ezen túlmenően a pedagógiai támogatás fokozása, illetve a társadalmi elismertség erősítése (Bacsa-Bán és Cserné Adermann 2025).

A szakmai tanárképzésben a kooperatív képzési modell egyik legfontosabb célja, hogy erősítse a gyakorlatorientáltságot, továbbá biztosítsa, hogy a képzés valós piaci igényekre reagáljon. Ezt a célt szolgálja a szoros kapcsolat kiépítése a munkaadói szférával, ezzel segítve elő a folyamatos együttműködést az oktatási intézmények és a gazdasági szereplők között. Ez a partnerség lehetővé teszi, hogy a szakmai tanárképzés rugalmasan igazodjon a munkaerőpiac változásaihoz, és olyan pedagógusokat képezzen, akik naprakész tudással, korszerű módszertani eszköztárral és erős szakmai kompetenciákkal rendelkeznek. A képzés célja, hogy felkészítse a leendő tanárokat a technikumokban, szakképző iskolákban, valamint az iskolarendszeren kívüli oktatásban és a felnőttképzésben történő szakmai tantárgyak oktatására. Emellett hangsúlyt fektet a pedagógiai és nevelési feladatokra való felkészítésre is, különös tekintettel a szakképzésben részt vevő korosztály sajátos igényeire és problémáira. A program olyan tanárokat kíván képezni, akik nemcsak szakmailag felkészültek, hanem képesek motiválni, támogatni és irányítani tanítványaikat a munka világába való sikeres belépés felé (Nagyné Kondor 2024).

A szakmai tanárképzés hallgatói rendkívül heterogén csoportot alkotnak, ami a képzés egyik legnagyobb erőssége és egyben kihívása is (Nagyné Kondor 2024). A hallgatók jelentős része a szakmai szférából érkezik, ahol hosszú évek alatt széleskörű és naprakész gyakorlati tudást és tapasztalatot szereztek. E hallgatók már ismerik a munka világának aktuális folyamatait, például az ipari trendeket, a vállalati kultúrát és a gyakorlati problémamegoldás sajátosságait. Számukra a szakmai tanárképzés elsősorban a pedagógiai és pszichológiai kompetenciák elsajátítását jelenti, hiszen a tanítás, a tanulói motiváció kialakítása, valamint a nevelési folyamatok tudatos irányítása eddig egyáltalán nem vagy kevésbé volt része szakmai pályájuknak. A másik jelentős csoportot

azon hallgatók alkotják, akik már a közoktatásból érkeznek. Ők rendelkeznek pedagógiai, pszichológiai tapasztalatokkal és módszertani ismeretekkel, így számukra a képzés a naprakész, ipari alapú és más szakmai tudás megszerzését biztosítja, amely lehetővé teszi, hogy tanításuk során a legújabb technológiai fejlesztéseket és piaci igényeket is bemutathassák diákjaiknak, az oktatási folyamatba bevonva.

A felnőtt hallgatók tanulási motivációi összetettek, és gyakran túlmutatnak a diploma megszerzésén. Számos esetben a tanárképzés számukra a szakmai identitás újradefiniálásának, a pálya iránti elköteleződés megerősítésének, vagy éppen a személyes és szakmai fejlődés tudatos megélésének eszköze (Engler 2014). A kooperatív tanárképzésben a tapasztalati tanulás, az önreflexió és a közösségi tudásmegosztás kiemelt szerepet kap, ami lehetőséget teremt a hallgatók számára, hogy különböző háttérrel érkezve, egymás tudását is kiegészítve fejlődhessenek. E sokszínűség a képzési folyamatot is gazdagítja.

Bacsa-Bán és Cserné Adermann (2025) a szakoktatói képzés hallgatóinak vizsgálatai alapján azt mutatják, hogy a pályára alapvetően elhivatott, motivált és alkalmas személyek érkeznek, ami a rekrutációs folyamat minőségi sikerét mutathatja, míg a kötelességtudat és a hivatástudat növekvő tendenciája arra utal, hogy a szakoktatói pálya egyre inkább vonzza azokat a hallgatókat, akik a tanári hivatást nem csupán munkaként, hanem társadalmi küldetésként is értelmezik. Ez a jelenség összefügghet a pedagóguspálya megújuló társadalmi megítélésével, valamint a képzési intézmények kommunikációjának változásával (Bacsa-Bán és Cserné Adermann 2025). Több kutató véleménye hasonló a szakmai tanárok professzióképek e sajátosságait illetően (Budai 2025; Kattein-Pornói 2025; R. Fedor és munkatársai 2025; Vásárhelyi 2025). Bár a szakoktatók és a szakmai tanárok motivációi alapján az empirikus kutatási eredmények igazolják ezeket az állításokat, a pedagógus szakmák utánpótlásának motivációi ennél ellentmondásosabb képet mutatnak (Fónai; Csonka 2023).

Jelenleg a Debreceni Egyetem négy karán folyik szakmai tanárképzés. Az Egészségtudományi Karon (ETK) egészségügyi tanár és szociális ismeretek tanára szakon, a Gazdaságtudományi Karon (GTK) közgazdász tanár szakon, Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási Karon (MÉK) agrármérnök tanár szakon, és a Műszaki Karon (MK) mérnök tanár szakon.

Az 1. táblázat tartalmazza a Debreceni Egyetem 2025. évi általános felvételi eljárásában és a pótfelvételi eljárásban felvett hallgatók számát.

1. táblázat: A Debreceni Egyetemre a 2025. évi általános és pótfelvételi eljárásában a felvett hallgatók száma

Kar	Szak	Általános felvételi eljárásban	Pótfelvételi eljárásban	Összesen
ETK	egészségügyi tanár	26	8	34
	szociális ismeretek tanára	45	7	52
GTK	közgazdászstanár	39	2	41
MÉK	agrármérnökstanár	33	11	44
MK	mérnökstanár	18	0	18

Forrás: Debreceni Egyetem felvételi statisztikák. <https://unideb.hu/felveteli-statisztikak-0>

A szakmai tanárképzés iránti érdeklődés az utóbbi két évben jelentősen nőtt Magyarországon. A Debreceni Egyetem karain 2025. év szeptemberében összesen 189 hallgató kezdhetette meg a tanulmányait a szakmai tanárképzés keretein belül. Az 1. táblázatban látható, hogy e hallgatók közül a szociális ismeretek tanára szakra nyertek legtöbben felvételt (52 fő). Ezt követi az agrármérnökstanár szakra felvett hallgatói létszám, ahol 44 hallgató kezdhetette a tanulmányait. Továbbá a közgazdászstanár szakra felvételt nyert 41, az egészségügyi tanár szakra pedig 34 hallgató. Végül a mérnökstanár szakon 18 hallgató kezdhetette meg a képzést 2025 szeptemberében. A Debreceni Egyetemen folyó szakmai tanárképzések jól illeszkednek azokba az általánosabb folyamatokba, melyeket jelen lapszám több szerzője is vizsgált empirikus kutatásaiban (Bacsa-Bán és Cserné Aderman 2025; Budai 2025; Máté-Szabó 2025; Máté-Szabó és Márkus 2025).

Módszer és minta

A Debreceni Egyetemen folyó szakmai tanárképzés kutatásához on-line kérdőívet használtunk. Ennek forrása Máté-Szabó Barbara és Márkus Edina korábbi kutatásához használt kérdőív volt (Máté-Szabó 2019). Ezt az alapkérdőívet néhány pontján módosítottuk, továbbá beemeltük a FIT-Choice skálát is, a pályaválasztási motívumok méréséhez. Az on-line kérdőívet az egyes szakok szakfelelősei is véleményezték (jelen lapszamban a fit-choice skála alkalmazásáról lásd még: Kattein-Pornói 2025)

A kérdőíveket a képzésekért felelős karok küldték el a szakmai tanárszakos képzések hallgatóinak és végzettjeinek. Az adatfelvételre 2025 áprilisában és májusában került sor. A megkeresésre 198 fő válaszolt, közülük 80 fő (40,4%) még tanul a képzésekben, 118 fő (59,6%) már végzett. A válaszolók száma

jelentős, ugyanakkor az egyes szakok között lényegesen eltért a visszaküldési aránya, ami a kutatás fontos limitációja, hisz korlátozza a szakok közötti összehasonlítás lehetőségét, emiatt elsősorban az egész mintára vonatkozó számításokat tudunk csak lefolytatni (a 138 aktív hallgatóból 58%, a végzett 476 hallgatóból 24,8% válaszolt).

2. táblázat: A minta megoszlása szakok szerint

	Gyakoriság	Százalék
Agrármérnök tanár	18	9,1
Egészségügyi tanár	87	43,9
Közgazdász tanár	17	8,6
Mérnök tanár	21	10,6
Szociális ismeretek tanára	55	27,8
Összes	198	100,0

Forrás: DE szakmai tanárképzés kutatás 2025

Mind a hallgatók (akik még tanulnak a képzésekben), mind a végzettek között vannak, akik szakmai tanárként dolgoznak, a válaszolók közül 77 fő tanít (38,9%). A hallgatói státuszúak közül 26-an tanítanak (32,5%), a végzettek között pedig 51 fő tanít (43,2%). Ennél magasabb arányokról ír Máté-Szabó és Márkus, eredményeik alapján a képzésben résztvevők 54,1%-a tanárként dolgozott (2025). Az eredmények azt mutatják, hogy jelentős azoknak az aránya, akik a szakmai tanári végzettség nélkül is tanítanak, és viszonylag alacsony azoknak az aránya, akik tanítanak; mivel elsősorban arra kérdeztünk rá, hogy „miért tanítanak”, arról kevés információnk van, hogy miért magas a nem tanárként dolgozók aránya.

A szakmai tanárképzés hallgatóinak és végzettjeinek a társadalmi háttére

A hallgatók nemi megoszlását figyelembe véve, a válaszadók 80,3 százaléka nő, 19,7 százaléka férfi. A szakmai tanárképzést vizsgáló empirikus kutatások hasonló arányokat mutatnak, bár az egyes képzések között azok profilja következtében a szakmai tanárképzési szakok (és a szakoktatók) között jelentős különbségek vannak (ehhez lásd ebben a lapszámban: Bacsa-Bán és Cserné Aderman 2025; Budai 2025; Katteín-Pornó 2025; Máté-Szabó 2025; Máté-Szabó és Márkus 2025). A tanárképzésben tapasztalattal rendelkező oktatók számára ez az arány korántsem meglepő, ráadásul ezt a tapasztalatot

erősítik meg a hazai felsőoktatásra vonatkozó adatok is. A KSH 2024/2025-ös tanévre szóló adatai szerint, a teljes magyar felsőoktatásra vonatkozóan, a hallgatók körében a nők aránya már 54,5 százalék. A tanárképzés területén Magyarországon a hallgatók 82 százaléka nő, míg a férfiak aránya csupán 18 %, ami szinte teljesen megegyezik a kutatásunkban tapasztalt arányokkal. Amennyiben azt is figyelembe vesszük, hogy több szakmai tanárszak a segítő hivatásokra felkészítő alapszakokra épül (pl. egészségügyi tanár, szociális ismeretek tanára), amelyek szintén „elnőiesedett” szakmák (az adott tanévben az egészségügyi és szociális képzésekben részt vevő hallgatók körében a nők aránya 71 % volt), már kevésbé tűnik feltűnőnek a nők igen magas aránya (Fónai és Csonka 2023; KSH 2025).

A hallgatók átlagéletkora 45 év, a legfiatalabb válaszadó 24 éves, ugyanakkor, ha nem is nagy számban, de 60 év felettieket is találunk a válaszadók körében. A képzésben részt vevők döntő többsége, 87,3 százalék „város lakó” (a fővárosban, valamelyik megyei jogú nagyvárosban, vagy kisvárosban él és dolgozik), mindössze 13 százalékuk él valamelyik községben (ez összevethető: Bacsa-Bán és Cserné 2025; Budai 2025; Kattein-Pornó 2025; Máté-Szabó 2025; Máté-Szabó és Márkus 2025).

A hallgatók döntő többsége, 73 százaléka párkapcsolatban él (58,5 százalékuk házas, 14,5 százalékuk élettársi kapcsolatban él), 15 százalékuk elvált, és mindössze 12 százalék egyedülálló. Ez utóbbi kategóriába természetesen a fiatalabb hallgatók tartoznak, az ő átlag életkoruk 38 év, szemben a teljese mintán mért 45 évvel.

A szülők iskolai végzettségét figyelembe véve, a hallgatók 78 százaléka számít első generációs értelmiséginek, hiszen a mintában szereplők körében 22 százalék a diplomás szülők aránya; Máté-Szabó és Márkus eredményei is azt mutatják, hogy a szülők többségének a végzettsége középfokú (Máté-Szabó és Márkus 2025). A szülők esetében, az iskolázottságra vonatkozó adatok alapján a házasságok döntő többsége számít homogám házasságnak (az adatok könnyebb átláthatósága, értelmezhetősége érdekében az eredményeket összevontan közöljük).

3. táblázat: A homogám házasságok aránya a szülők iskolai végzettsége alapján (%)

	Alapfokú végzettség (Apa)	Középfokú végzettség (Apa)	Felsőfokú végzettség (Apa)
Alapfokú végzettség (Anya)	69,0	16,8	0,0
Középfokú végzettség (Anya)	27,6	64,4	26,3
Felsőfokú végzettség (Anya)	3,4	18,8	73,7

Forrás: DE szakmai tanárképzés kutatás 2025 (N=197. Chi-square=71,426. DF=4. p<0,001)

A fenti összefüggés nemcsak szignifikáns, a változók között erős és szintén szignifikáns korrelációs érték is megfigyelhető ($r=0,582$; $p<0,001$). Összességében a házasságok 66 százaléka tekinthető homogám házasságnak.¹ Ennél valamivel alacsonyabb arány mérhető a válaszadók körében, esetükben, figyelembe véve a házastárs, élettárs iskolai végzettségét, a homogám kapcsolatban élők aránya 50 százalék, igaz ez is minden második hallgatóra jellemző.²

A házastársak/élettársak 17 százaléka rendelkezik pedagógus végzettséggel, igaz közel hat százalékuk nem pedagógus munkakörben dolgozik, ebben az értelemben „hivatásrendi” homogámiáról nem beszélhetünk a hallgatók körében. A válaszadók 79 százaléka rendelkezik már gyermekkel, vagy gyermekekkel, a párok átlagosan két gyermeket nevelnek.

A szakmai múlt és a felsőoktatási életút jellemzői

A középfokú tanulmányokat vizsgálva, a hallgatók közel fele gimnáziumi érettségit követően lépett be a felsőoktatásba, másik fele pedig szakközépiskolai végzettséggel. A legfiatalabb korosztály esetében már találkozhatunk technikumi végzettséggel is, amely értelemszerűen nemcsak érettségit, hanem szakmai érettségit is jelent.

¹ Bár napjainkra vonatkozóan még nem állnak rendelkezésre friss adatok, Erát Dávid hosszú idősoros, az 1980 és 2016 közötti időszakra vonatkozó elemzése arra a következtetésre jutott, hogy Magyarországon folyamatosan nőtt a homogám házasságok aránya, 2016-ra elérte a 60 százalékot (Erát 2022).

² A számításból természetesen kihagytuk az egyedülállókat.

A nagyon szórt életkori adatokból következően az érettségi megszerzésének éve is nagy szóródást mutat, a legrégebbi 1975-ből való, a legfrissebb pedig 2020-ból. A hallgatók többsége (76,2 %) rendelkezik nyelvvizsgával is, ami nem meglepő, hiszen döntő többségük abban az időszakban végzett az alapképzésben, amikor még a diploma megszerzésének kötelező eleme volt a középfokú nyelvvizsga letétele, a nyelvvizsga mentesség pedig csak 2022-től lépett érvénybe. A nyelvvizsgával rendelkezők zöme angol nyelvből szerzett nyelvvizsgát, ezt követi jóval kisebb arányban a német nyelv, illetve a lovári és az eszperantó.

A válaszadók többsége egy vagy két diplomával rendelkezik, ideértve természetesen azokat is, akik már végeztek valamelyik szakmai tanárszakon, de szép számmal találunk olyanokat is, akik már 3-4 diplomát is szereztek. A tanárszakot megelőzően tipikus eset, hogy valaki egy mesterszak után lépett be a képzésbe, így, néhány példát kiemelve, találkozunk olyanokkal, akik mérnöki diplomával, majd mérnök-közgazdász mesterszakkal végezte el a szakmai tanárszakot, és olyannal is, aki az ápoló alapszakot követően egészségügyi szociális munkás mesterszakot végzett, de rendelkezik egészségfejlesztő mentálhigiénikus képzettséggel is, és ezt követően szerezte meg az egészségügyi tanár, majd a szociális ismeretek tanára képesítést.

A hallgatók döntő többsége a Debreceni Egyetemen szerezte a diplomáját (diplomáit), csak egy-egy esetben fordult elő más felsőoktatási intézmény említése, ilyen pl. a Semmelweis Egyetem, a Szegedi Tudományegyetem vagy a Nyíregyházi Egyetem. Tudományos fokozatot még csak néhány fő (6) szerzett, és hasonló a helyzet a pedagógus szakvizsgával is. Ez utóbbival 17 fő rendelkezik. Döntő többségük a képzés helyéhez közeli településen dolgozik, vagy Hajdú-Bihar vagy Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyében, igaz néhány esetben találkozhattunk olyanokkal is, akik más, esetenként igen távoli településen élnek és dolgoznak (pl. Győr, Budapest, Aszód, Szeged, Békéscsaba, Gyula vagy éppen Kecskemét), ezt a képzések helyszíne is befolyásolja (hol hirdetik az adott képzést, és az egyedülálló képzés-e országosan).

A válaszadók 38 százaléka dolgozik jelenleg tanárként, a legmagasabb arányban az egészségügyi tanár (48 %), a mérnöktanár (19 %) és a szociális ismeretek tanára (19 %) szakon végzettek, illetve tanulók, akik átlagosan 10-11 éve dolgoznak, mint pedagógusok. A tanári pályán kívül természetesen szinte mindenkinek volt (vagy van) valamilyen más foglalkozása, köszönhetően a szakképesítést nyújtó alapszakoknak. Ennek értelmében szinte mindenki az

alapszaknak megfelelő szakmában, munkakörben dolgozott. A tanárként dolgozók 57 százaléka nem végez más tevékenységet, 43 százalék jelezte, hogy igen és nem tanári munkát végez.

A tanárként dolgozók átlagosan 8-9 éve tanítanak jelenlegi iskolájukban. Az életkori megoszlásnak köszönhetően természetesen találkozhatunk pályakezdőkkel, de olyanokkal is, akik már közel 30 éve oktatnak ugyanazon a helyen.

A tanárok körében szinte egyáltalán nem jellemző, hogy gondolkodnának valamilyen pályamódosításban, azaz elhagynák az oktatást. Ötödük, indoklás nélkül, de határozott „nemmel” felelt erre a kérdésre, 53 százalékuk nyilatkozott úgy, hogy nem, mert szeret tanítani, minden nehézség ellenére. Mindössze 14 fő jelezte, hogy gondolkozik ezen, vagy azért, mert nem tartja megfelelőnek a körülményeket (megbecsültség, fizetés), vagy azért, mert nem váltak be a tanítással kapcsolatos elképzelései, tervei (ehhez lásd: Fónai és Csonka 2023).

Felsőoktatási tanulmányok – az intézményválasztás megítélése

A felsőoktatási tanulmányokra több kérdés is vonatkozott a kérdőívben, most a szakmai tanárképzéssel közvetlenül összefüggőket vizsgáljuk meg – elsősorban az intézményválasztásra vonatkozó véleményeket, hisz a szakválasztással összefüggő elvárásokat és véleményeket a következő fejezetben elemezzük. A kérdések a szakmai tanárképzésről való tájékozottságra, az intézményválasztásra, és az intézményválasztásra ható tényezők megítélésére vonatkoztak. Mivel tanulmányunkban elsősorban a szakmai tanárképzési szakok közötti lehetséges különbségekre fókuszálunk, megvizsgáltuk, hogy a vázolt területeken van-e különbség a Debreceni Egyetem szakmai tanárképzései között (keresztábra és ANOVA elemzéssel) – csak egy kérdés esetében érvényesült szignifikáns különbség a szakok között (egyedülálló képzés az országban, és csak kifejezetten ez érdekelte). A szignifikáns különbségek hiánya miatt csak teljes minta alapmegoszlásait közöljük. A szak-és intézményválasztás esetében nagyon fontos, hogy a jelentkezők mennyire voltak tájékozottak arról a szakmai tanárképzésről, melyen tanultak, illetve tanulnak (4. táblázat).

4. táblázat: Tájékozottság a szakmai tanárképzésről

	Gyakoriság	Százalék
Alaposan utána nézett	131	66,2
Nem tudott róla sokat	57	28,8
Egyáltalán nem voltak információi	7	3,5
Válaszhiány	3	1,5
Total	198	100,0

Forrás: DE szakmai tanárképzés kutatás 2025

A szakmai tanárképzés aktív és végzett hallgatói alaposan tájékozódtak a választott szakról, ez az előzetes elköteleződés jele; hasonló eredményről számol be Máté-Szabó és Márkus is, a több intézményben folytatott kutatásukban a megkérdezettek 60%-a válaszolta azt, hogy alaposan utána néztek a képzésnek, és több forrásból is informálódtak (2025). Más kérdésekre adott válaszaik (pl. a szakválasztás motivációi) is az igazolják, hogy a szakmai tanárképzés hallgatói a jellegzetes „kettős identitás” (Bacsa-Bán és Cserné Aderman 2025; Budai 2025) mellett a képzés sajátosságai miatt – előzetes diploma megléte, munkatapasztalat, felnőttkori szak-és pályaválasztás) valóban elkötelezettek és motiváltak. Ennek a következménye lehet, hogy a szakválasztáshoz erősen kapcsolódó intézményválasztást kifejezetten magasra értékelték (5. táblázat).

5. táblázat: Az intézményválasztás értékelése

	Gyakoriság	Százalék
nagyon rossz	2	1,0
rossz	1	,5
se nem jó, se nem rossz	12	6,1
jó	66	33,3
nagyon jó	117	59,1
Total	198	100,0

Forrás: DE szakmai tanárképzés kutatás 2025

Az intézményválasztás értékeléséhez egy ötfokozatú skálát használhattak a válaszolók, a kérdés globálisan több dologra is vonatkozott, az intézmény

légkörére, az oktatókra, az elégedettségre. Az intézményválasztás skála értéke 4,49, ami nagyon magas elégedettséget mutat, és ezt jelzik az értékek százalékos megoszlásai is a fenti táblázatban; Máté-Szabó és Márkus kutatásában a hasonló mutató 4,35 (2025), azaz az intézményválasztással való nagyfokú elégedettséget több kutatás eredménye is alátámasztja. Ez azt jelenti, hogy a válaszoló szakmai tanárszakos aktív és végzett hallgatók elégedettek (a szak) és az intézményválasztással, ami nagyon magas fokú azonosulást jelez, és reflektál a hallgatók és végzetek pályaválasztási motivációira is, melyek sajátossága az intrinzik és altruista motivációk meghatározó hatása (Budai 2025; Kattein-Pornói 2025; Máté-Szabó és Márkus 2025). Ezt támasztja alá az intézményválasztásra ható tényezők rangsorolása is (6. táblázat).

6. táblázat: Az intézmény választására ható tényezők rangsorolása (ötfokozatú skálán)

	Elemszám, fő	Átlag	Szórás
Magas színvonalú az oktatás	198	4,24	,75
Jó hírű a képzés	194	4,05	,95
Egyedülálló képzés az országban és kifejezetten csak ez a képzés érdekelt	194	3,46	1,54
Korábban már jártam ide képzésbe és "házon belül" szerettem volna továbbtanulni	196	3,07	1,80
Közel van a lakóhelyéhez	196	3,02	1,67
Nem túl magasak a követelmények	196	2,47	1,09
Máshová nem vették volna fel	196	1,15	0,53
Nem vették fel oda, ahová szeretett volna menni	194	1,04	0,27

Forrás: DE szakmai tanárképzés kutatás 2025

Az intézményválasztásra ható tényezők három csoportba sorolhatók a skálaátlagok alapján:

- a magas rangsorértékű válaszok, melyek azt mutatják, hogy a szakmai tanárképzést a magas színvonalú oktatás és a képzés hírneve alapján választották az aktív és a végzett hallgatók,
- a második csoportba a képzés egyedülállósága, a korábbi alma mater választása, és a lakóhelyhez való közelség sorolható,
- míg a harmadikba a képzés alacsony követelményére és a kényszerválasztásra utaló kijelentések.

A válaszolók rangsorolása alapján megfogalmazható, hogy a Debreceni Egyetem szakmai tanárképzéseit azok színvonala és hírneve alapján választották az aktív és végzett hallgatók. Ez a képzések szempontjából nagyon fontos, hisz a képzések résztvevői ezek alapján (amit más válaszaik is megerősítenek, lásd 9. táblázat) nagyon elkötelezettek és motiváltak, ezt a fit choice skálák eredményei is igazolják (1., 2. ábra, 7., 8. táblázat; ezt az elkötelezettséget és motiváltságot más kutatások is jelzik, lásd pl. Máté-Szabó és Márkus 2025). A válaszolók számára kevésbé fontos, de viszonylag jelentős szerepet játszik a képzés „egyedülállósága” és az „alma mater hatás” is. Az eredmények alapján megfogalmazható, hogy a Debreceni Egyetem szakmai tanárképzéseinek a résztvevői és végzettjei nem kényszer hatására választották a képzést, és annak színvonalát magasnak tartják. Ezek fontos eredmények a vizsgált képzések külső képe, presztízse és rekrutációs hatása miatt is (Budai 2025).

A szakmai tanárképzésben tanulók pályaválasztási motivációi

A szakmai tanárképzésben résztvevő hallgatókat a pályaválasztási motivációk szempontjából is vizsgáltuk. A pályaválasztási motivációk mérésére a Watt és Richardson (2007) által kidolgozott *Factors Influencing Teaching Choice* (továbbiakban FIT-Choice) skála magyar nyelvi adaptációját alkalmaztuk, amelyet korábbi hazai kutatások is sikerrel használtak nagyobb mintákon (Paksi és munkatársai 2015; Szontagh 2021a, 2021b). A magyar kontextusban a tanári pályaválasztási motivációk új értelmezési keretet igényelnek Kattein-Pornói (2025) szerint, aki a FIT-Choice modell kiterjesztéseként újabb dimenziók megjelenését írja le kvalitatív kutatásában.

A magas itemszámú kérdéssort az aktuális kutatás céljaihoz igazítva redukált formában, a vizsgálat szempontjából legrelevánsabb 44 tétel bevonásával használtuk az elemzésekben. A Likert-skálás kérdések 1-4-ig (B blokk esetében: 1=egyáltalán nem fontos, 4=nagyon fontos; C blokk: 1=egyáltalán nem igaz,

4=nagyon igaz; D blokk: 1=egyáltalán nem értek egyet, 4=teljes mértékben egyetértek) terjedő skálán mérték a válaszadók tanári pályaválasztással kapcsolatos motivációit, pályapercepcióit, attitűdjét.

Faktorelemzés során a Watt és Richardson (2007) által elnevezett, eredeti alskálák alapján neveztük el a kirajzolódó alskálákat: *Társadalmi hozzájárulás és társadalmi egyenlőség erősítése*, *Képesség és belső motiváció*, *Korábbi tanítási tapasztalatok*, *Állásbiztonság és családdal töltött idő*, *Társadalmi befolyás*. Az első faktor a *Társadalmi hozzájárulás és társadalmi egyenlőség erősítése*, a tanári hivatás altruista jellegét fejezi ki, melynek során fontos, hogy a tanári munkával hozzájárulnak a társadalmi igazságosság megteremtéséhez, segítik a hátrányos helyzetű fiatalokat és a következő generáció fejlődését. A *Képesség és belső motiváció* elnevezésű faktor az intrinzik (belső) pályaválasztási indítékokat foglalja magában. Ide tartozik a tanítás iránti érdeklődés, valamint a válaszadó észlelt tanári kompetenciáinak megítélése. A *Korábbi tanítási tapasztalatok* skála a pozitív iskolai élmények és inspiráló tanári minták hatását méri. A negyedik faktor az *Állásbiztonság és családdal töltött idő*, az extrinzik (külső) életviteli szempontokat hangsúlyozza, azaz a tanári pálya biztonságos, stabil, családdal összeegyeztethető munkalehetőség a hallgatók szerint. A *Társadalmi befolyás* elnevezésű skála azokat az itemeket fogja össze, amelyek a külső elvárások és környezeti visszajelzések szerepét ragadják meg. Ide tartozik, hogy a válaszadók mennyiben érzik családjuk és barátaik bátorítását, elismerését a pályaválasztásban. A faktorstruktúra jól illeszkedik Paksi és munkatársai (2015) FIT-Choice-adaptációjához, amely szintén megkülönbözteti az intrinzik és extrinzik motívumokat. A jelen minta esetében e dimenziók újraképződése a mérőeszköz hazai kontextusban való stabilitását is jelzi.

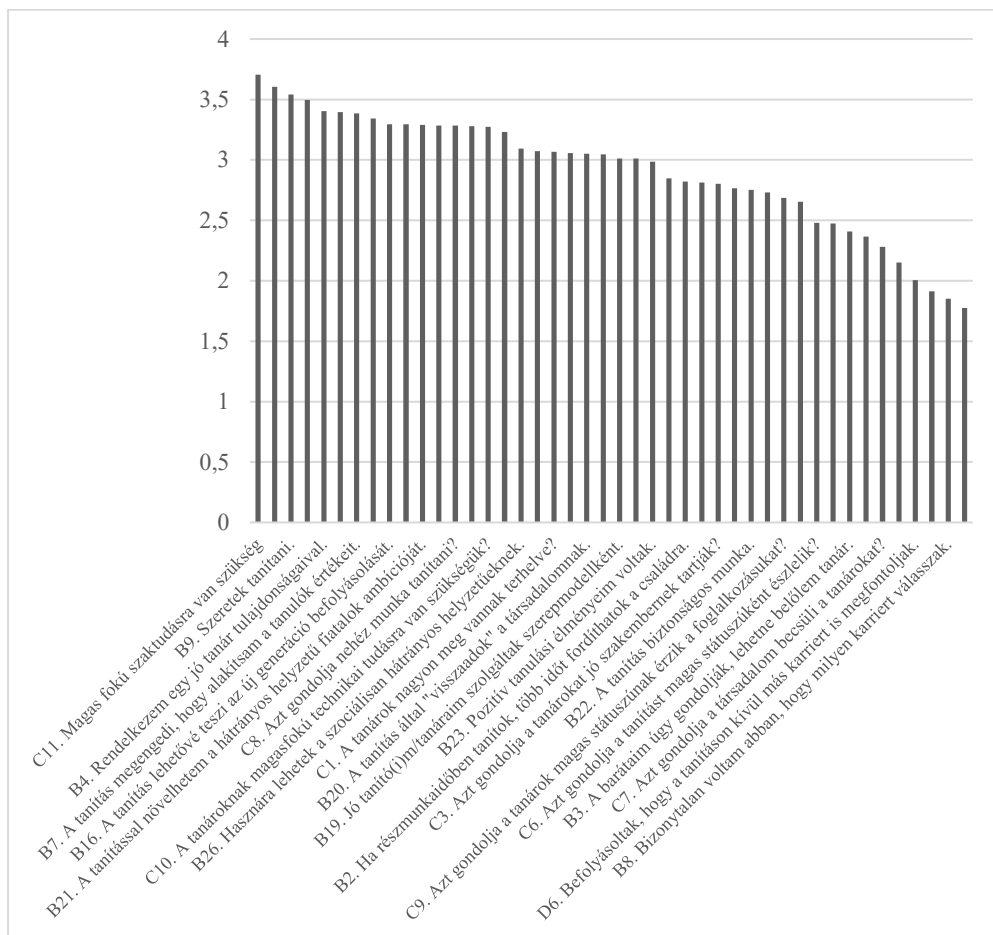
A C blokk elemzése során két jól elkülönülő dimenzió rajzolódott ki. Az első faktorba (*Társadalmi státusz és presztízs*) azok az itemek kaptak helyet, melyekből kiderül, hogy a hallgatók a tanári pályát hogyan észlelik a társadalmi elismertség, megbecsülés szempontjából. Míg a második faktor (*Nehézség és szakértelem*) a tanítás szakmai komplexitását, a szaktudást és felkészültséget, valamint a munkaterhelés megítélését fejezi ki.

A D blokk itemeit is külön faktoranalízissel elemeztük, itt is két dimenzióba rendeződve: a *Választással való elégedettség* skálába a tanári hivatás választásával való elégedettségre (megfontoltan döntött, örül, illetve elégedettséggel tölti el, hogy ezt a pályát választotta) utaló itemek kaptak helyet,

míg a második faktorban (*Társadalmi nyomás*) a pályaválasztásra a külső személyek általi befolyásolást mérő itemek.

Elsőként a hallgatók pályaválasztási motivációinak átlagértékeit mutatjuk be (ábra).

1. ábra: Pályaválasztási motivációk átlagértékei (N=194)

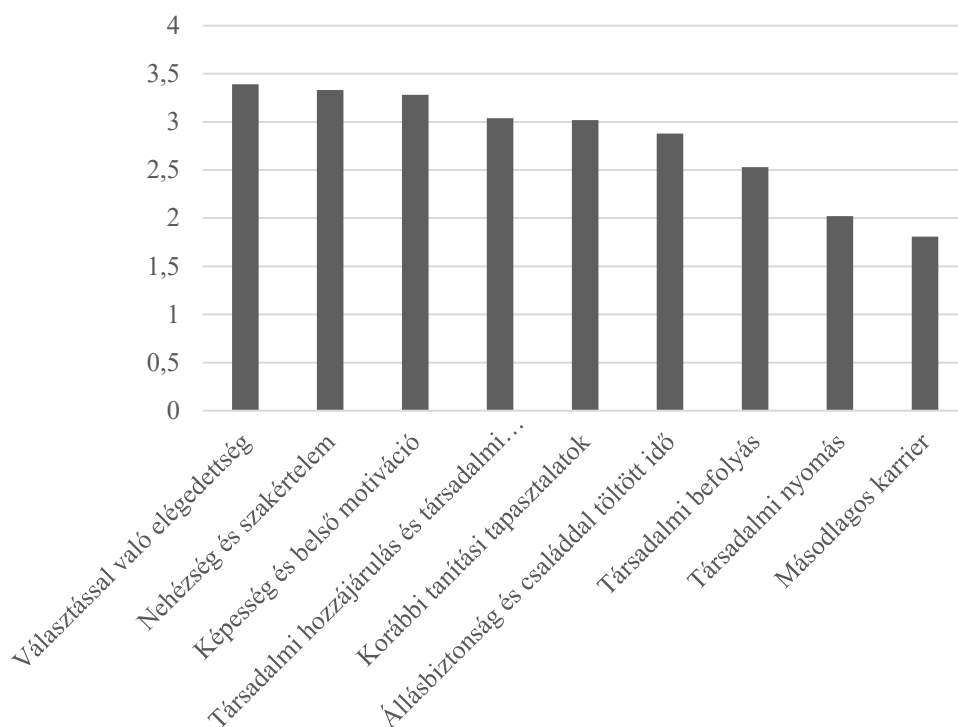
Forrás: DE szakmai tanárképzés kutatás 2025

A megkérdezettek szerint a tanároknak magas szintű szaktudásra van szüksége (átlag = 3,70), szintén magas körökben a tanítás iránti érdeklődés (3,6), valamint a tanítás szeretete (3,54), mindemellett a döntésükkel való elégedettség (3,49) is, mint pályaválasztási motiváció. A közepes átlagértékek mutatják, hogy felismerik a tanári pálya nehézségeit és megterhelését, vagyis reális képük van a tanári hivatásról. A legalacsonyabb értékek a presztízshez és társadalmi megítéléshez kapcsolódó állításoknál jelentkeztek. Ezen

állításokhoz képest a legalacsonyabb értékek azt jelzik, hogy a válaszadók nem külső nyomásra és utolsó lehetőségként választották a pályát. Eredményeink részben megerősítik a korábbi magyar mintákon végzett elemzéseket, amelyekben szintén hasonló mintázatokban jelennek meg a magasabb intrinzik motivációk és alacsonyabb extrinzik motivációk a tanító- és óvodapedagógus jelöltek (Szontagh 2021a, 2021b) és már gyakorló pedagógusok körében (Paksi és munkatársai 2015).

A FIT-Choice skála alszkálái mentén is összehasonlítottuk az átlagokat, melyet a következő ábra tartalmaz (2. ábra).

2. ábra: FIT-Choice alszkálák átlagértékei (átlagérték)

Forrás: DE szakmai tanárképzés kutatás 2025

Az 1–4-ig terjedő skálán mért átlagértékek alapján a pedagóguspályával kapcsolatos motivációs dimenziók közül a *Választással való elégedettség* (3,39), a *Nehézség és szakértelem* és a *Képesség és belső motiváció* mutatták a legmagasabb értékeket, ami a tanári hivatás iránti belső elköteleződésre és szakmai kihívásként való megítélésére utal. Valamivel alacsonyabb, de még magas átlagok jellemezték a *Társadalmi hozzájárulás és egyenlőség erősítése*

(3,04), a *Korábbi tanítási tapasztalatok* (3,02) és az *Állásbiztonság és családdal töltött idő* (2,88) dimenziókat, ami arra utal, hogy ezek a tényezők is fontosak voltak a pályaválasztás során. A legalacsonyabb átlagértékeket a *Társadalmi befolyás* (2,52) és a *Társadalmi nyomás* (2,02), továbbá a *Másodlagos karrier* (1,81) alsóskálák kapták. Ez arra utal, hogy a pedagóguspálya választását a külső elvárások (család, barátok) kevéssé befolyásolták, valamint nem jellemző a válaszadókra, hogy a tanítást pótkarriereként választották volna. Összességében a *fenti pályaválasztási motivációk átlagértékei egyértelműen azt tükrözik, hogy a pedagóguspályát a válaszadók elsősorban belső érdeklődésből, elhivatottságból és a szakma társadalmi hasznosságába vetett hitből választották, nem pedig külső, anyagi vagy státuszhoz kötődő tényezők hatására.*

A pályaválasztási motivációk faktorait szakok mentén is összehasonlítottuk (táblázat).

7. táblázat. Pályaválasztási motivációk szak szerint (N=190)

	Szak megnevezése	Rangátlag	p értéke
Társadalmi hozzájárulás és társadalmi egyenlőség erősítése	Agrármérnök tanár	62,08	0,003
	Egészségügyi tanár	78,14	
	Közgazdász tanár	77,71	
	Mérnök tanár	71,21	
	Szociális ismeretek tanára	106,95	
Nehézség és szakértelem	Agrármérnök tanár	66,29	0,023
	Egészségügyi tanár	89,0	
	Közgazdász tanár	82,54	
	Mérnök tanár	124,21	
	Szociális ismeretek tanára	95,28	

Forrás: DE szakmai tanárképzés kutatás 2025. Megjegyzés: csak a szignifikáns különbségeket tüntettük fel.

A Kruskal–Wallis-próba (a normalitásvizsgálatok alapján a változók eloszlása nem követte a normáleloszlást, így rangalapú, nem paraméteres próbákat alkalmaztunk) alapján szignifikáns különbség van a szakok között két faktor esetén. A Társadalmi hozzájárulás és társadalmi egyenlőség erősítése

($p=0,003$) skála esetében a Szociális ismeretek tanára szakos hallgatók és végzettek értékei voltak a legmagasabbak, míg a Nehézség és szakértelem ($p=0,023$) faktorban a Mérnöktanár szakosok szerint a legmagasabb a tanári hivatás nehézség és szakértelem szempontjából. A további dimenziók tekintetében többnyire hasonló motivációval és percepcióval rendelkeznek az egyes szakos hallgatók és végzettek.

A mélyebb elemzésekhez a pályaválasztási motivációk faktoraiból klasztereket hoztunk létre. A két csoportra történő osztás esetén lett a legmegfelelőbb az egyes csoportok elemszáma: $N=69$ – *Külső motivációval rendelkezők* és $N=84$ a *Belső motivációval rendelkezők* klaszterben (táblázat).

8. táblázat. Pályaválasztási klasztercsoportok

	Külső motivációval rendelkezők	Belső motivációval rendelkezők
Társadalmi hozzájárulás és társadalmi egyenlőség erősítése	0,12686	-0,06453
Képesség és belső motiváció	-0,30789	0,33604
Korábbi tanítási tapasztalatok	-0,00077	0,01724
Állásbiztonság és családdal töltött idő	0,18061	-0,11336
Társadalmi befolyás	0,20631	-0,24915
Másodlagos karrier	0,87623	-0,71256
Társadalmi státusz és presztízs	0,16399	-0,20082
Nehézség és szakértelem	-0,22749	0,25568
Választással való elégedettség	-0,16273	0,16538
Társadalmi nyomás	0,36441	-0,19086

Forrás: DE szakmai tanárképzés kutatás 2025

A klasztercsoportok között számos különbség figyelhető meg. *Külső motivációval rendelkezők* elnevezésű klaszterben lévő hallgatókra jellemző, hogy a pálya választása során főként külső tényezők befolyásolták őket. Fontos számukra a biztonságos megélhetés, a társadalmi státusz és a presztízs, illetve, hogy a munka összeegyeztethető legyen a családi élettel. Jellemző továbbá rájuk a társadalmi elvárásokhoz való igazodás, valamint, hogy a tanári pálya másodlagos karrierlehetőség számukra. Pályaválasztási indítékaikat inkább

külső jutalmak és biztonsági szempontok határozzák meg, mintsem belső elhivatottság. A *Belső motivációval rendelkezők* csoportja azokból a válaszadókból áll, akiket belső meggyőződés és hivatástudat indított el a pályára. Tanári képességeiket magasabbra értékeli, ahogyan a tanári pályára is kihívásként tekintenek, választásukkal jóval elégedettebbek a másik a csoportnál (táblázat).

A két csoportot összehasonlítottuk a pályaválasztási motivációk faktorai mentén a Mann-Whitney U próba segítségével (táblázat).

**9. táblázat. Pályaválasztási klasztercsoportok összehasonlítása
(Mann-Whitney U próba)**

	Pályaválasztási klasztercsoportok	N	Rangátlag	P értéke
Társadalmi hozzájárulás és társadalmi egyenlőség erősítése	Külső motivációval rendelkezők	69	81,0	0,312
	Belső motivációval rendelkezők	84	73,71	
Képesség és belső motiváció	Külső motivációval rendelkezők	69	59,68	<0,001
	Belső motivációval rendelkezők	84	91,23	
Korábbi tanítási tapasztalatok	Külső motivációval rendelkezők	69	73,77	0,414
	Belső motivációval rendelkezők	84	79,65	
Állásbiztonság és családdal töltött idő	Külső motivációval rendelkezők	69	85,59	0,03
	Belső motivációval rendelkezők	84	69,94	
Társadalmi befolyás	Külső motivációval rendelkezők	69	89,59	0,001
	Belső motivációval rendelkezők	84	66,65	
Másodlagos karrier	Külső motivációval rendelkezők	69	114,83	<0,001
	Belső motivációval rendelkezők	84	45,92	
Társadalmi státusz és presztízis	Külső motivációval rendelkezők	69	86,49	0,016
	Belső motivációval rendelkezők	84	69,21	
Nehézség és szakértelem	Külső motivációval rendelkezők	69	64,27	0,001
	Belső motivációval rendelkezők	84	87,46	
Választással való elégedettség	Külső motivációval rendelkezők	69	68,44	0,03
	Belső motivációval rendelkezők	84	84,03	

Társadalmi nyomás	Külső motivációval rendelkezők	69	93,86	<0,001
	Belső motivációval rendelkezők	84	63,15	

Forrás: DE szakmai tanárképzés kutatás 2025. Magyarázat: Rangátlag - azt jelzi, hogy a rangsorolt adatok átlaga melyik csoportban magasabb

A FIT-Choice skála alszkálái mentén több szignifikáns különbség mutatkozott a két csoport között. A *belső motivációval* rendelkezők magasabbra értékelik észlelt tanítási képességeiket, elégedettebbek pályaválasztásukkal, és a tanári pályát szakmailag nehezebbnek, nagyobb tudást és szakértelmet igénylőnek látják. A *külső motivációval* rendelkezők számára ezzel szemben fontosabb az állásbiztonság, a családdal összeegyeztethető munkavégzés, a társadalmi megítélés és presztízs, továbbá körükben gyakoribb, hogy a tanári pályát másodlagos karrierként és külső befolyás hatására választják. Mindkét csoport hasonlóan értékeli a tanári pálya társadalmi szerepét és a korábbi tapasztalatok jelentőségét.

Kutatásunk a szakmai tanárképzés jelenlegi és végzett hallgatóinak pályaválasztási motivációit is vizsgálta a FIT-Choice skála alapján. Ahogy azt bemutattuk, eredményeink szerint a válaszadók többsége elsősorban belső késztetésből és a szakma társadalmi hasznosságába vetett hitből választotta a pedagóguspályát, míg a külső befolyás és a presztízs jóval kisebb szerepet játszott. A mintában szakos sajátosságok is megjelentek: a Szociális ismeretek tanára szakosok körében erősebb a társadalmi hozzájárulás igénye, míg a Mérnök-tanár szakos hallgatók magasabbra értékelik a tanári pálya nehézségét és szakmai komplexitását. Ezek az eredmények megfelelnek Kattejn-Pornói hasonló metodikájú kutatása eredményeinek (2025).

A munka illeszkedése és elégedettség a munkával

A végzetek körében vizsgáltuk a végzett munka horizontális és vertikális illeszkedését, és a munka összetevőivel való elégedettséget is. A megszerzett végzettség és a végzett munka illeszkedése az egyén szempontjából és a szervezetek működése szempontjából is fontos, hisz a tartós inkongruenciák negatív hatást gyakorolnak az egyénre és a szervezetekre is, egyúttal hozzájárulhatnak az anómiás társadalmi jelenségek kialakulásához is; fordítva is igaz, a horizontális és a vertikális kongruencia hozzájárulhat az egyéni és a társadalmi jólléthez. A horizontális illeszkedés azt jelenti, hogy a munkavállaló a saját, vagy kapcsolódó szakterületének megfelelő munkát végez (azaz a

megszerzett tudást tudja hasznosítani, alkalmazni). A vertikális illeszkedés a képzettség szintjének és a betöltött munkakörnek a viszonyát jelenti, azt, hogy az egyén alul, vagy felülképzett, illetve képzettségi szintje megfelel a betöltött munkakörnek és munkának (Kiss 2013; Fónai és munkatársai 2014; Fónai és Csonka 2023).

10. táblázat: Munkája megfelel-e a szakmai tanárképzésben szerzett végzettségének, %

	Tanárként dolgozik	Nem tanárként dolgozik	Összesen
Igen, megfelel	94,0	34,9	61,1
Nem felel meg	6,0	65,1	38,9
Összesen	100 (50 fő)	100,0 (63 fő)	100,0 (113 fő)

Forrás: DE szakmai tanárképzés kutatás 2025. Chi-square=40,922. DF=1. p<0,001

A szakmai tanárképzésben végzettek közül azok, akik tanárként dolgoznak, nagyfokú horizontális illeszkedésről számolnak be, csaknem mindenki olyan munkát végez, amilyen a végzettsége. Érdekesebb azoknak a helyzete, akik nem tanárként dolgoznak, és ennek ellenére egyharmaduk olyan munkát végez, ami megfelel a végzettségüknek – valószínű, hogy esetükben a szakmai tanárképzés „szakmai” tudásanyagát tudják hasznosítani a munkájukban. A horizontális illeszkedés másik eleme, hogy ténylegesen milyen szakterület tanulmányai felelnek meg a munkának. Azok, akik tanárként dolgoznak, hasonlóan a „végzettségnek megfelelő” munka megítéléséhez, úgy látják, hogy a szakterület és a kapcsolódó szakterület tudását használják (együtt a kettő 90,2%), csak 9,8 százalékuk válaszolta azt, hogy a munkájához bármilyen szakterület ismeretanyaga megfelel.

A nem tanárként dolgozó végzettek is közel hasonlóan látják az elsajátított szakterület használatát (csak 12,9 százalékuk választotta azt az opciót, hogy bármilyen szakterület tudása használható a munkájához), ami megerősíti azt a feltevésünket, hogy a végzettek közül a nem tanári munkakörben dolgozók képzettségük „szakmai” tudását használják (pl. a mérnöki, vagy az egészségügyi szakmai tudást). A horizontális illeszkedés illetően a szakmai tanárként dolgozók esetében beszélhetünk tényleges illeszkedésről, a nem tanárként dolgozók kevésbé, főként, ha a szakmai tanári végzettség és a tényleges munka kapcsolatáról van szó. A pályakezdő tanárok esetében hasonlóan horizontális illeszkedés figyelhető meg, a Diplomás Pályakövetési Rendszer (DPR)

adatbázisának az elemzése alapján azt fogalmazzuk meg, hogy a többi képzési területhez képest a pedagógusképzési terület frissdiplomásai szerint megszerzett tudásukat magas szinten tudják alkalmazni, hasonlóan magas mutatók csak az orvos-és egészségtudományi területen végzetek körében vannak (Fónai és Csonka 2023).

Mindkét csoport esetében érvényesül a vertikális illeszkedés is. A tanárként dolgozók közül senki sem jelezte, hogy a munkája nem igényel felsőfokú végzettséget, 86,3 százalékuk szerint ahhoz MA/MSc végzettség szükséges, ez is azt igazolja, hogy szakmai tudásukat alkalmazzák a munkájukban. Láttuk, hogy a nem tanárként dolgozó végzetek esetében a horizontális illeszkedés alacsonyabb, és inkább a „szakmai” tudásukat használják a munkájukban. Ezt igazolja, hogy 54,7 százalékuk szerint MA/MSc végzettség, és 35,9 százalékuk szerint BA/BSc végzettség szükséges a munkájukhoz, azaz, az alapfokon megszerzett végzettség tudását alkalmazzák. A vertikális illeszkedés a pályakezdő tanárookra is jellemző, úgy tűnik, a tanár szakmákat a horizontális és a vertikális illeszkedés magas szintje egyaránt jellemzi (Fónai és Csonka 2023).

A munkával, a munka összetevőivel való elégedettség vizsgálata a pályakezdő diplomások körében a DPR adatfelvételek 2010-es kezdete óta az egyik, fontos kutatási területnek számít (Kiss 2013). A DPR kérdőívben a munka hat összetevőjére, valamint a munkával való általános elégedettségre kérdeznék rá. A frissdiplomások között nincs lényegi eltérés ezek megítélésében, ez a pályakezdés sajátosságaival, a „kapunyitási pánikkal” magyarázható – a fiatal diplomások inkább elégedetlenek a munkájuk összetevőivel, leginkább a munka tartalmi részével elégedettek, de ez is igen mérsékelt elégedettség, a közelmúlt DPR adatfelvételeiben egy ötfokozatú skálán ez 3,01-3,06 értékeket jelentett az összes pályakezdő között (Fónai és Csonka 2023:102). A frissdiplomás pedagógusok a 2018-as adatfelvétel idején már minden területtel elégedetlenebbek voltak a képzési területek átlagánál, különösen a szakma presztízsével és az elérhető jövedelemmel (ez még a pedagógus életpálya törvény bevezetése előtti állapot). A munkával való elégedettséget az összes végzett szakmai tanár körében vizsgáltuk (11. táblázat).

11. táblázat: A főállású munkával való elégedettség (négyfokozatú skála átlagai)

	Átlag	N
a munka szakmai, tartalmi részével	3,24	115
szakmai előmenetel, karrierlehetőségekkel	2,76	114
a munka presztízsével	2,61	115
a jövedelemmel és a juttatásokkal	2,64	115
a munka személyi körülményeivel	2,79	115
a munka tárgyi körülményeivel	2,75	113
összességében a munkával	2,87	115

Forrás: DE szakmai tanárképzés kutatás 2025.

A munka összetevőivel való elégedettség rangsora hasonlít a pályakezdő tanárok rangsorára; mivel ebben a mérésben négyfokozatú skálát használtunk, a közvetlen összehasonlítás nehézkes, ettől függetlenül a rangsorok fő tapasztalata, hogy a megkérdezettek a DPR adatfelvételben és elemzett kutatásunkban is elsősorban a munka tartalmi részével elégedettek, a szakmai tanárok sokkal inkább, mint a pályakezdő pedagógusok. A válaszolók ebben a mintában is legkevésbé a szakma presztízsével és a jövedelemmel elégedettek, ez utóbbi azt is jelzi, hogy a pedagógus életpálya modell keretében végrehajtott bérkorrekciók ellenére sem nőtt a jövedelemmel való elégedettség mértéke. A Debreceni Egyetemen folyó öt szakmai tanárképzés végzettjei között a munka összetevőinek a megítélésében nincsenek lényeges eltérések a minta átlagához képest (8. táblázat), két területen érvényesülnek szignifikáns eltérések, a szakmai előmenetel és a presztízs esetében.

12. táblázat: A főállású munkával való elégedettség, ANOVA elemzés (négy fokozatú skálán)

	Szakmai előmenetel, karrierépítés			Presztízis, társadalmi megbecsültség		
	Átlag	N	Szórás	Átlag	N	Szórás
Agrármérnökstanár	2,25	12	,86603	2,58	12	,79296
Egészségügyi tanár	2,63	65	1,02423	2,51	66	,94464
Közgazdászstanár	3,00	9	,50000	2,89	9	,92796
Mérnökstanár	3,25	12	,62158	3,33	12	,65143
Szociális ismeretek tanára	3,19	16	,98107	2,31	12	,84648
Total	2,76	114	,97129	2,61	115	,94308

Forrás: DE szakmai tanárképzés kutatás 2025. (Szakmai előmenetel $p=,022$, presztízis $p=,035$)

A szakmai karrierépítés lehetőségével a mérnökstanárok, a szociális ismeretek tanárai, és a közgazdászstanárok az elégedettebbek. Szakmájuk, munkájuk presztízisét inkább közepesnek tartják, a mérnökstanárok és a közgazdászstanárok taksálják azt magasabbra. Úgy tűnik, a mérnökstanárok és a közgazdászstanárok látják relatíve legkedvezőbb helyzetűnek a szakmájukat.

Összegzés

A pedagógusképzés a hazai felsőoktatás egyik meghatározó területe, amely nemcsak az oktatási rendszer működésére, hanem tágabb értelemben a társadalom fejlődésére is jelentős hatást gyakorol. A tanári pályát választók szerepe túlmutat egy hivatás elsajátításán; ők formálják a következő generációk tudását, értékeit, és közvetett módon a gazdaság és a társadalom jövőjét. A pedagóguspálya jelenleg hiányszakmaként jelenik meg Magyarországon, ami az elöregedő tanári karból, a pálya korábbi presztízisvesztéséből és a demográfiai folyamatokból egyaránt következik. Mindez szükségessé tette a képzés megújítását, a tanári hivatás vonzerejének növelését és a pályán tartás támogatását.

Ezen belül különleges helyet foglal el a szakmai tanárképzés, amely egyszerre válaszol a társadalom és a gazdaság gyorsan változó igényeire és a pedagógusi szerep hagyományos elvárásaira. A Debreceni Egyetem e terület egyik úttörő intézménye, ahol az egészségügyi szakmai tanárszak indítása után további szakmai tanárképzések is indultak, és mára a képzési portfólió több tudományterületre kiterjed. A képzés célja olyan szakmai tanárok felkészítése,

akik nemcsak naprakész szaktudással és korszerű pedagógiai kompetenciákkal rendelkeznek, hanem képesek a tanulókat támogatni az egyre változékonyabb munkaerőpiacra való belépésben.

A szakmai tanárképzés egyik jellegzetessége a hallgatók sokfélesége. A képzésben részt vevők egy része meghatározó szakterületi múlttal érkezik, és számukra a pedagógiai-pszichológiai kompetenciák elsajátítása jelenti a legnagyobb ismeretkört. Mások már pedagógusként dolgoznak, és a legfrissebb szakmai ismeretek megszerzése miatt választják a szakot. Ez a heterogenitás gazdagítja a képzési folyamatot, ugyanakkor magas szakmai, módszertani és szervezési elvárásokat is támaszt az oktatókkal és a képzésfejlesztéssel szemben.

A tanulmány egyik fókuszja a szakmai tanárképzésben részt vevők társadalmi hátterének, szakmai múltjának és felsőoktatási életútjának feltárása volt. A hallgatók többsége jelentős szakmai munkaerőpiaci tapasztalattal rendelkezik, gyakran több diplomával, stabil egzisztenciával. A résztvevők jelentős része a korábban választott szakmájához kapcsolódó munkakörökben dolgozott, a tanári pálya vállalása gyakran tudatos karrierlépésként jelenik meg.

Kutatómunkánkban kiemelt szempontot jelentett a tanári pályaválasztási motivációk vizsgálata is. A válaszok alapján a hallgatók elsősorban belső elhivatottságból fakadó indítékok miatt választják a szakmai tanári pályát. A tanítás szeretete, a szakmai kihívások értékelése és a társadalmi hozzájárulás vágya domináns szerepet kap. Ezt egészítik ki azok a motívumok, amelyek a tanári pálya életviteli előnyeire, stabilitására és kiszámíthatóságára épülnek. A külső elvárások, társadalmi nyomás vagy státuszszempontok sokkal kevésbé játszanak szerepet a pályaválasztásban.

A kutatás rávilágít arra is, hogy a végzetek körében a szakmai tanári végzettség és a ténylegesen végzett munka jól illeszkedik egymáshoz, különösen azoknál, akik tanárként dolgoznak. A nem tanárként dolgozók esetében is gyakori, hogy felsőfokú végzettségük szakmai tartalmát hasznosítják. A vertikális illeszkedés szintén kedvező képet mutat, hiszen a végzetek jellemzően olyan munkakörökben helyezkednek el, amelyek megfelelnek képzettségüknek. A munkával való elégedettség tekintetében a résztvevők elsősorban a munka tartalmi részével elégedettek, amit a hivatás értékteremtő és szakmai részének fontossága magyaráz. Ugyanakkor továbbra is érzékelhető a szakma presztízsével és a jövedelmi viszonyokkal kapcsolatos kritikus megítélés, amely már más, országos szintű kutatásokban is megjelent.

Összességében a Debreceni Egyetemen folyó szakmai tanárképzés olyan hallgatói közösséget vonz, amely szakmailag felkészült, motivált és elkötelezett

a tanári pálya iránt. A képzésben részt vevők reális képet alakítanak ki a tanári munka kihívásairól és értékeiről, döntéseiket elsősorban belső motivációk irányítják, és nagyra értékelik a képzés gyakorlatorientált jellegét. A kutatás eredményei hozzájárulhatnak a szakmai tanárképzés további fejlesztéséhez, a hallgatói szükségletek jobb megértéséhez és ahhoz, hogy a képzés még inkább illeszkedjen a munkaerőpiac és az oktatási rendszer folyamatosan változó igényeihez.

Felhasznált irodalom

1. Aksoy Y. U. (2018): An evaluation of beauty and hair care education at vocational schools. *Quality & Quantity* (52), 2771–2784. DOI: 10.1007/s11135-018-0704-y
2. Bacsa-Bán Anetta (2021): Szakmai pedagógusok: szakoktatók és mérnökstanárok a 21. század első évtizedeinek gyorsan változó világában. Dunaújváros, DUE Press.
3. Bacsa-Bán Anetta; Cserné Adermann Gizella (2025): „Késleltetett elhivatottság” - A szakoktatói rekrutáció folyamata és a tanulók erősségeinek feltárása. *Acta Medicinae et Sociologica*, 16(41). 70-100.
4. Benedek András (szerk.) (2006): Szakképzés-Pedagógia. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Typotex
5. Budai Gábor (2025): Miért lesz valakiből szakoktató? - A szakmai tanárképzés rekrutációjának és motivációinak feltárása. *Acta Medicinae et Sociologica*, 16(41). 101-121.
6. CEDEFOP (2020): Vocational education and training in Europe, 1995-2035. Scenarios for European vocational education and training in the 21st century. Luxembourg, Publications Office of the European Union. Elérhető: https://www.cedefop.europa.eu/files/3083_en.pdf (letöltés ideje: 2025.11.07.)
7. Engler Ágnes (2014): Hallgatói metszetek. A felsőoktatás felnőtt tanulói. Debrecen, Oktatókutatók Könyvtára 1., CHERD-H.
8. Erát Dávid (2022): Párvalasztási szokások Magyarországon. A homogámia és heterogámia alakulása 1980 és 2016 között. In: Kolosi Tamás; Szelényi Iván; Tóth István György (szerk.): Társadalmi Riport 2022. Társadalmi Kutatási Intézet Zrt; TÁRKI, Budapest, 119-136.
9. Fónai Mihály; Kotsis Ágnes; Szűcs Edit (2014) A munkaerő-piaci sikeresség vizsgálata. *Felsőoktatási Műhely*, 8(4). 91–106.
10. Fónai Mihály; Csonka Éva (2023): A végzett pedagógusok diplomás pályakövetése. *Educatio*, 32(1). 85-106.
11. Kanczné Nagy Katalin (2025): Szakoktató jelöltek digitális kompetenciái. *Acta Medicinae et Sociologica*, 16(41). 177-190.

12. Kattein-Pornói Rita (2025): A tanári pályaujraorientáció motivációs mintázatai a poszt-pandémiás szakmai tanárképzésben - egy kvalitatív modell bemutatása. *Acta Medicinae et Sociologica*, 16(41). 153-176.
13. Kiss Paszkál (2013): Pályakezdők munkával való elégedettségének meghatározói. In: Garai Oorsolya; Veroszta Zsuzsanna (szerk.): *Frissdiplomások 2011*. Budapest, Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. Felsőoktatási Osztály, 265–291
14. KSH Oktatási adatok, 2025/2026 (előzetes adatok). https://www.ksh.hu/s/kiadvanyok/oktatasi-adatok-2025-2026-elozetes-adatok/#tov%C3%A1bbi-adatok_inform%C3%A1ci%C3%B3k
15. Máté-Szabó Barbara (2019): Kiket vonz a pálya? A szakmai tanárképzés hallgatói hazánkban. In: *Szakképzés és oktatás*, Budapest, BMGE, 91–92.
16. Máté-Szabó Barbara (2025): A szakmai tanárképzés átalakuló mintázatai Magyarországon: Tendenciák és összefüggések a jelentkezési adatok alapján öt szak összevetésében. *Acta Medicinae et Sociologica*, 16(41). 15-36.
17. Máté-Szabó Barbara; Márkus Edina (2025): Mit mutat a szakmai tanárképzés világa? A szakmai tanárképzés hallgatóinak szociokulturális háttere és tanulási motivációi. *Acta Medicinae et Sociologica*, 16(41). 37-69.
18. Nagyné Kondor Rita (2023): Mérnök-tanár hallgatók szakmai fejlődése a képzés során. *Megküzdés, fejlődés, nevelés. Sárospataki Pedagógiai Füzetek* (32), 119-127.
19. Nagyné Kondor Rita (2024): *USR, Szakképzés, Szakmai Pedagógusképzés*. *Gradus*, 11(3). 1-6. DOI: 10.47833/2024.3.ART.00
20. Paksi Borbála; Schmidt Andrea; Magi Anna; Eisinger Andrea; Felvinczi Katalin (2015): Gyakorló pedagógusok pályamotivációi. *Educatio*, 24(1). 63-82.
21. Pfeiffer S. (2015): Effects of Industry 4.0 on vocational education and training, University of Hohenheim. Elérhető: <http://epub.oeaw.ac.at/0xc1aa5576%200x0032aa5d.pdf> (letöltés ideje: 2025.11.07.)
22. Rádli Katalin (2011): Szakmai tanárképzés és oktatáspolitikai. In: Hrubos Ildikó; Pfister Éva (szerk.): *Szakmai tanárképzés: múlt – jelen – jövő*. NFKK Füzetek 7. Budapest. Elérhető: <https://www.uni->

- corvinus.hu/ona/publikaciok/nfkk-fuzetek/nfkk-fuzetek-7/ (letöltés ideje: 2025.11.07.)
23. Schwab K. (2016): The Fourth Industrial Revolution. Switzerland, World Economic Forum. Elérhető: https://law.unimelb.edu.au/__data/assets/pdf_file/0005/3385454/Schwab-The_Fourth_Industrial_Revolution_Klaus_S.pdf (letöltés ideje: 2025.11.08.)
24. Szontagh Pál (2021a): Hivatás- és pályamotiváció a Kárpát-medencei magyar tanítójelöltek körében. *MAGISZTER a Romániai Magyar Pedagógusok Szövetségének szakmai-módszertani folyóirata*, 19(1). 3-16.
25. Szontagh Pál (2021b): Hivatás- és pályamotivációs tényezők első éves óvodapedagógus hallgatók körében. *Iskolakultúra*, 31(1). 26–44. <https://doi.org/10.14232/ISKKULT.2021.01.26>
26. Tóth Péter (2025): Szakoktató hallgatók induktív gondolkodásának fejlettsége. *Acta Medicinae et Sociologica*, 16(41). 191-209.
27. Vásárhelyi Zsuzsanna (2022): A műszaki pedagógusképzés öt évtizede 1970-2022. *Kortörténeti dokumentumgyűjtemény*. Széchenyi István Egyetem, Győr. Elérhető: https://tanarkepzes.sze.hu/images/tanarkepzes50eves/A_muszaki_pedagoguskepzes_ot_evtizede.pdf (letöltés ideje: 2025.11.07.)
28. Vásárhelyi Zsuzsanna (2025): A szakmai tanárképzés fejlesztési irányai, különös tekintettel a gazdaság és az oktatás kölcsönhatására. *Acta Medicinae et Sociologica*, 16(41). 5-14.
29. Watt H. M; Richardson P. W. (2007): Motivational factors influencing teaching as a career choice: Development and validation of the FIT-Choice scale. *The Journal of experimental education*, 75(3). 167-202.